

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 5/2010 rd

Statsrådets redogörelse om ramar för stats- finanserna 2011—2014

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 april 2010 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2011—2014 (SRR 2/2010 rd) till finansutskottet för beredning och beslutade samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Raija Koskinen, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Mikko Staff och konsultativ tjänsteman Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomiplaneringschef Torsten Löfman, Folkpensionsanstalten
- planeringschef Tero Meltti, Institutet för hälsa och välfärd
- direktör Martti Kallio, Finlands Kommunförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den ekonomiska utvecklingen och statsandelarna

Både valperioden och ramperioden närmar sig sitt slut och ramarna för statsfinanserna 2011—2014 innehåller inte några nya politiska linjeval. Däremot väger rambeslutet in effekterna av den nuvarande regeringens beslut på utgiftsnivån de kommande åren. Social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel står för ungefär 23 % (11,7 miljarder euro) av de statsfinansiella utgifterna 2011. Anslagen ökar med ungefär 4,1 % (463 miljoner euro). Jämfört med det tidigare rambeslutet ökar de utgifter som inte ingår i ramarna med uppskattningsvis 2,3 % och de utgifter som ingår i ramarna ökar med ungefär 6,2 %. Det

ökade anslagsbehovet hänger liksom i följd samman med de ändrade prognoserna för konjunkturläget och det påverkar särskilt utgifter för folkpensioner, arbetslöshetsersättningar och bostadsbidrag som inte ingår i de statsfinansiella ramarna.

Kommunekonomin visar underskott nu och väntas göra det under hela ramperioden. Vid sidan av den ekonomiska recessionen är förändringen i befolkningsstrukturen en viktig faktor bakom den svaga kommunekonomiska utvecklingen. Följden blir att utgifterna för vård och omsorg och arbetskraftsbehovet ökar inom kommunsektorn. Insatserna för att stödja kommunekonomin, som beslutades i anknytning till de föregående ramarna, kommer att få återverkningar under ramperioden 2011—2014. Den

massivaste stödåtgärden är att kommunernas andel av samfundsskatten tillfälligt höjs med tio procentenheter, vilket gör att kommunernas skatteinkomster ökar med ungefär 380 miljoner euro per år. Kommunernas utgifter sjunker för gott i och med att arbetsgivarnas folkpensionsavgift slopats. Effekten på årsnivå är 250 miljoner euro.

Under ramperioden 2011—2014 ökar statsbidragen med sammanlagt 358 miljoner euro netto. Statsandelarna för att förbättra social- och hälsovården kommer i enlighet med regeringsprogrammet att höjas med 21,25 miljoner euro 2011. Ungefär 3,3 miljoner euro av tillskottet ska användas för att genomföra sista fasen i reformen av lagstiftningen om service till handikappade, ungefär 9,3 miljoner euro disponeras för att genomföra förordningen om rådgivningsverksamhet, skolhälsovård och studerandehälsovård och ungefär 8,7 miljoner euro ska gå till eventuella förbättringar i övriga tjänster.

Utskottet ser det som viktigt att resurser också avdelas för att förbättra tjänsterna till äldre som bor hemma. Social- och hälsovårdsministeriet undersöker för närvarande en eventuell översyn av socialvårdslagen och behovet av att förbättra uppläggnings- och övervakningen av vård- och omsorgstjänster för äldre dygnet runt. Utskottet framhåller att det utöver kvalitetsrekommendationer kan behövas bindande regler för att se till att de äldre mår bra och att deras grundläggande rättigheter fullföljs.

Social trygghet

Under ramperioden kommer vissa reformer att genomföras som har betydelse för befolkningens försörjning. Garantipensionen kommer att höja de allra minsta pensionerna. Dagpenningar, rehabiliteringspenningar, barnbidrag, hemvårdsstöd och stöd för privat vård knyts till folkpensionsindex och nivån på de här förmånerna kommer därmed att vara säkrad framöver. Garantipensionen väntas innebära att statens utgifter ökar med 111 miljoner euro på årsnivå. Indexregleringen av förmånerna leder till att kostnaderna ökar med 7,3 miljoner euro nästa år och

enligt indexprognosen med ungefär 109 miljoner euro det sista året av ramperioden.

Hur sysselsättningsläget utvecklas kommer att vara den viktigaste frågan under ramperioden med tanke på försörjning och inkomstskillnader. Arbetslösheten väntas öka från dagsläget så att den ligger en procentenhet högre 2011 än vad som beräknades i det föregående rambeslutet, det vill säga på ungefär 10,5 procent. Arbetslösheten bland unga väntas i år stiga till så mycket som 24 procent. Anslagen för utkomstskydd för arbetslösa är 110 miljoner euro högre än i förra rambeslutet. Till följd av den ökande arbetslösheten kommer kommunernas utgifter för utkomststöd att öka med ungefär 110 miljoner euro jämfört med det föregående rambeslutet.

Förändringarna i ålderstrukturen och en hotande brist på arbetskraft kommer att göra det till en krävande uppgift under ramperioden att motverka arbetslöshet och utveckla aktiveringspolitiken. Utskottet ser det som viktigt att effektivisera sysselsättningsåtgärderna och framför allt vägleda unga som går ut skolan till fortsatt utbildning, arbete eller aktiverande åtgärder. Det anslag som regeringen föreslår i tilläggsbudgeten (RP 26/2010 rd) för att ge unga bättre möjligheter till arbete bidrar till att motverka en ökande ungdomsarbetslöshet och utanförskap bland unga. Vi bör också hindra antalet svårsysselsatta från att växa. Servicecentralerna för arbetskraften, som är gemensamma för arbetsförvaltningen, kommunerna och Fpa, bör tilldelas tillräckligt med resurser. Nedgången med 2,7 procentenheter i förvärvsfrekvensen under året gör det svårt att nå sysselsättningsmålet och försämrar också den finansiella basen för social trygghet.

Systemet med förmåner som säkrar försörjningen behöver bli enklare och förses med incitament utifrån Sata-kommitténs riktlinjer, särskilt med tanke på korttidsanställda och personer som har mycket korta anställningsförhållanden. Deras försörjning är mycket osäker på grund av att de är arbetslösa och anställda om vartannat. Olika förmåner är avhängiga av varandra och det leder i regel till att små inkomster eller en höjning av någon förmån inte får netto-

inkomsterna att öka. Det bör ändå alltid vara lönsamt att arbeta.

Hälsofrämjande och förebyggande tjänster

Inom regleringen och styrningen av kommunernas verksamhet bör satsningarna på hälsofrämjande, förebyggande tjänster och tidigt stöd förbättras, anser utskottet. För att få kontroll över kostnaderna de kommande åren behöver vi trots den ekonomiska recessionen satsa på hälsofrämjande. Man kan påverka förutsättningarna för hälsa med hjälp av social- och hälsovård, men också genom bland annat samhällsplanering, idrottstjänster och kulturella tjänster, i skolmiljön och på arbetsplatser. Ett viktigt mål för hälsofrämjandet bör vara att minska de fortsatt ökande hälsoskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper, så att hälsotillståndet hos dem som nu har sämre hälsa närmar sig nivån inom de grupper som har bättre hälsa.

Utskottet ser det som påkallat att stödja hälsofrämjande genom statliga insatser, också genom att höja skatterna på produkter som är skadliga för hälsan. Skattehöjningar kan leda till bättre folkhälsa, minska servicebehovet och öka statens inkomster. Avgörandena påverkar framför allt hälsobeteendet bland unga och motverkar livsstilssjukdomar.

Utveckla it-systemen

För att kommunernas verksamhet ska bli produktivare måste bl.a. it-systemen utvecklas. De fragmentariska utvecklingsåtgärderna, de otillräckliga resurserna och bristerna i den strategiska styrningen har fördröjt it-projekt inom social- och hälsovården och strukturell utveckling av

kommunsamarbetet. När det drar ut på tiden att samordna och utveckla de grundläggande systemen, går det också långsamt att genomföra andra utvecklingsprojekt i social- och hälsovårdssektorn. När riksdagen godkände revisionsutskottets betänkande (ReUB 5/2009 rd — B 15/2009 rd) förutsatte den att regeringen bereder lagstiftning som gör det till en myndighetsuppgift att se till att informationssystemen inom den offentliga sektorn är interoperabla och kompatibla.

Inom social- och hälsovården har man genom lagändringar försökt främja arbetet med att göra den elektroniska informationshanteringen oberoende av organisation och system. Social- och hälsovårdsutskottet har i olika sammanhang pekat på betydelsen av elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården och påskyndat genomförandet av lagfästa reformer (senast i ShUU 2/2010 rd). Det är fortfarande viktigt att kundernas servicebehov och kunduppgifterna inom social- och hälsovården vid behov förmedlas snabbt, tillförlitligt och integritetsskyddat mellan de enheter som kunderna anlitar. Projektet stöds med ca 20 miljoner euro i extra anslag årligen. Det är nödvändigt att se till att reformerna genomförs effektivare och att tillräckliga resurser avdelas för genomförandet, menar utskottet.

Utlåtande

Utskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

ShUU 5/2010 rd — SRR 2/2010 rd

Helsingfors den 28 april 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Risto Autio /cent
Arja Karhuvaara /saml
Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv

Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää,
utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Regeringen tänker fortsätta på sin linje som leder till nedläggning av de offentliga tjänsterna. Trots kommunernas ekonomiska trångmål föreslår regeringen inga extra höjningar av statsandelarna. De föreslagna tillskotten är öronmärkta för nya eller utvidgade uppgifter och lagstadgade indexhöjningar. På så sätt skärps det finansiella läget i kommunerna över lag.

Nedskärningarna i välfärdstjänsterna får massiva och allvarliga följder. På 1990-talet ledde nedskärningarna i de kommunala tjänsterna till att vissa grupper slogs ut ordentligt för en lång tid framåt. Vi måste undvika att upprepa samma fel och i stället vara uppmärksamma på hur de kommunala tjänsterna fungerar. Även om ökade statsandelar leder till större statsskuld, vore det en mänskligt, socialt och ekonomiskt hållbar lösning. Det är dyrare och mer förödande att låta den sociala marginaliseringen öka och utestänga en del av människorna från samhället. Ett omfattande utanförskap riskerar också möjligheterna att höja sysselsättningen. Inte minst de starka signalerna om utanförskap bland unga kräver snabba och målmedvetna insatser.

Regeringen har gång efter gång höjt klientavgifterna inom social- och hälsovården. Socialdemokraterna har protesterat framför allt därför att det behövs en översyn av högkostnadsskyddet inom vården. Det är viktigt för människor som ofta är sjuka. Dessutom fräntas kommunerna i statsandelarna de inkomster de får från klientavgifterna. Det strider mot de vedertagna principerna för förhållandet mellan kommun och stat.

De kommunala tjänsterna måste kvalitetssäkras, både med resurser och med tydligare regler för bl.a. äldreomsorgen. Principen inom social- och hälsovården bör vara att främja hälsa och tidigt ingripa mot problem. Ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna måste rättas till så att finansieringen av den kommunala basser-

vicen kan tryggas med en skälig kommunal-skatt. Det behövs en klar nivåhöjning av statsandelarna. För jämförelsens skull måste det nämnas att t.ex. den svenska regeringens nya satsningar på kommunsektorn uppgår till mer än 1,5 miljarder euro i år. Hos oss tvingar regeringen däremot kommunerna att tigga om pengar för att lämna rum för den privata sektorn. De som anlitar tjänsterna betalar det högsta priset för detta.

Regeringen hjälper inte kommunerna med att tackla arbetslösheten och de ökande försörjningsproblemen

Regeringen beaktar inte i tillräckligt hög grad att den växande arbetslösheten leder till större utgifter för kommunerna. De långtidsarbetslösa blir allt fler. Behovet av utkomststöd ökar eftersom arbetsmarknadsstödet är för lågt. Det leder till problem för de långtidsarbetslösa själva och tynger kommunekonomin ytterligare. Dessutom ökar efterfrågan på social- och hälsovård på grund av arbetslösheten.

Det underlättar inte precis för kommunerna och de långtidsarbetslösa att arbets- och näringsministeriet har bestämt att svårssysselsatta inte ska omfattas av arbets- och näringsbyråernas tjänster. I det svåra ekonomiska läget är kommunerna inte kapabla att axla sitt ansvar för att sysselsätta svårssysselsatta. Arbets- och näringsbyråernas tjänster ska fortsatt kunna anlitas av alla arbetslösa.

Stödtagarna och utgifterna i fråga om utkomststöd väntas öka under ramperioden. Det måste snabbt vidtas åtgärder för att socialtjänsten ska få fler anställda och för att övervaka att kommunerna fullföljer sina lagstadgade skyldigheter. För att minska beroendet av utkomststöd bör också bl.a. grunddagpenningen för arbetslösa, arbetsmarknadsstödet och bostadsbidragen höjas.

Vid sidan av resurserna är det viktigt med effektiva och produktiva kommunala tjänster

Även om våra välfärdstjänster är effektiva i termer av bnp- och arbetskraftsandel, måste effektiviteten, resultaten och lönsamheten inom den offentliga sektorn förbättras ytterligare. En utveckling av informationsförvaltningen erbjuder många möjligheter i det här avseendet. Det är fortfarande ett problem inom statsförvaltningen att utvecklingsåtgärderna är fragmentariska, strategisk styrning saknas och projektresurserna är undermåliga. Nu har finansieringen av utvecklingsprojektet för informationssystemet inom det sociala området hotat att upphöra helt och hållet, trots att projektet inte är slutfört. Om finansieringen upphör, omintetgår alla resultat inom projektet och många andra projekt som byggs på samma system blir störda.

Tillräckliga resurser måste också under den kommande ramperioden sättas in på utveckling av e-tjänster och i synnerhet elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården. Konkreta resultat möjliggörs bara genom målmedvetet samarbete mellan de olika aktörerna.

Servicestrukturen inom social- och hälsovården måste ses över. Kommun- och servicestrukturreformen måste föras vidare enligt ramlagen och med en ekonomiskt stark kommunstruktur som mål. Det fortsatta arbetet bör starta genast och beredningen måste utföras parlamentariskt.

Vi måste satsa på hälsofrämjande

Statsandelsreformen som trädde i kraft vid ingången av innevarande år ändrade inte bestämningsgrunderna för social- och hälsovårdens statsandelar. Det var en stor brist, eftersom problemen med bestämningsgrunderna är många. Bl.a. antalet omhändertaganden av barn som grund för barnskyddskoefficienten och andelen sjukpensionärer som grund för sjukfrekvenskoefficienten är olämpliga eftersom de inte utgör incitament för förebyggande åtgärder för att främja hälsa och välfärd. Statsandelssystemet måste förbättras så att det innefattar incitament att förebygga problem, främja hälsa och tidigt

ingripa mot problem. Anslagen för hälsofrämjande bör höjas.

Regeringen överlåter på Penningautomatföreningen att finansiera en del hälsofrämjande projekt, dvs. uppgifter som staten ska svara för. Samtidigt innebär det att föreningens primära uppgift, att finansiera organisationer, riskeras. Att bidragen till organisationer skärs ner leder till många slags problem för organisationerna, som utför ett viktigt arbete både för att tillhandahålla och utveckla tjänster.

Reformen av den sociala tryggheten blev en torso

I redogörelsen uppger sig regeringen vilja införa en så kallad garantipension som ska ge dem som bara får folkpension eller en minimal arbetspension i kombination med folkpension garanterad minimiförsörjning. Om man ser till alla de stigande utgifterna i hushållen räcker garantipensionen inte till som förbättrande åtgärd. De 120 000 pensionstagare som omfattas av garantipensionen kommer fortfarande att leva under fattigdomsstrecket enligt EU:s definition. Dessutom kringskärs bostadsbidraget till fler än 50 000 människor på grund av garantipensionen.

Reformen är ett framsteg men det är inte tillräckligt. Också t.ex. de som får en liten pension bör få bättre möjligheter att klara av sina utgifter för boende och sjukdom. Socialdemokraterna har i flera sammanhang föreslagit att bland annat bostadsbidraget för pensionstagare ska förbättras och att ett högkostnadsskydd ska införas inom vården.

Den sociala tryggheten måste reformeras enligt principen att höjda bidrag inte får resultera i att andra förmåner försämrats. Det är alltså ingen idé att ta av den ena låginkomsttagaren och ge till den andra.

Vi ligger nu i framkanten när det gäller ökande inkomstskillnader i Europa. För inkomstskillnaderna och försörjningen är det en väsentlig fråga hur sysselsättningen hanteras under ramperioden. Därför måste vi satsa tillräckligt t.ex. på arbetskraftspolitiska åtgärder och genomföra en politik som leder till att fler arbetstillfällen uppstår.

Nedskärning av pensioner är inte svaret på frågan om att förlänga tiden i arbetslivet

Regeringen har kastat fram planer på att skära i pensionerna. Det är fel politik i ett läge där vanliga människors pensioner redan snarare är för små än för stora. Det går inte att få äldre arbetstagare att stanna kvar längre i arbetslivet genom att försämra pensionsskyddet för löntagare. Det gäller i stället att satsa på arbetsmotivationen, arbetshälsan och möjligheterna att kombinera arbete och familjeliv.

Å andra sidan är förvärvsfrekvensen bland personer under 35 år i Finland bara 31 procent. Allt för många unga blir utan studieplats och det drar ut på tiden innan de unga får jobb. Dessut-

om är upp till 20 000 unga redan arbetsförmögna. Depression bland unga förorsakar samhället miljarder euro i utgifter på grund av vårdkostnader och uteblivna skatteinkomster. Vi måste finna på råd för att ge alla unga en möjlighet att bli likvärdiga samhällsmedlemmar.

I stället för tvång och försämringar måste vi tillgripa incitament. Även arbetsgivarna bör uppmuntras att längre hålla kvar sina anställda.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 28 april 2010

Satu Taiveaho /sd

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Statsrådets redogörelse om ramarna är ett av de viktigaste, om inte rentav det allra viktigaste, dokumentet under hela valperioden. Där fastställs, eller borde åtminstone fastställas, för vilka åtgärder i regeringsprogrammet som det ska avdelas resurser och i vilken mån. Ramredogörelsen för 2011—2014 fullgör inte den uppgiften.

Regeringen uppger att den inte längre gör några politiska linjeval. Även om det är förståeligt med tanke på tidpunkten, är det ändå inte godtagbart. Inte tar livet slut vid valet, fastän regeringen — visserligen alldeles riktigt — menar att dess egen levnadsbana då kommer till vägs ände. Det är ofattbart att regeringen högst på ett ungefär tar ställning till insatserna mot arbetslöshet, nivån på utkomstskyddet för arbetslösa och kommunernas finansiella villkor.

Rambeslutet är en enda stor besvikelse när det gäller social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. I sitt program utlovar regeringen sammanlagt 106 bra åtgärder på området men i ramen anvisas entydigt medel för bara tre. Det största problemet med rambeslutet är att de anvisade medlen inte räcker till för att eliminera fattigdomen eller finansiera reformer för att förbättra villkoren för barnfamiljer och äldre.

Framför allt är det problematiskt att regeringen i ramen inte har tagit in någon finansiering för politikprogrammen enligt regeringsförklaringen (bl.a. politikprogrammet för hälsofrämjande samt politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd). Om — och förhoppningsvis när — finansieringen finns utanför ramen kan man inte veta hur mycket medel som står till buds. Då går det förstås heller inte att på förhand analytiskt bedöma programmens innehåll och genomslagskraft. Om programmen däremot finns i ramen, är nivån på genomslagskraften främst bara beskrivande, eftersom pengarna saknas. Därför är det positivt att utskottet uppmärksamade det

här i sitt utlåtande, men pengarna måste fastställas entydigt innan de kan användas entydigt.

Det är viktigt med en uthållig kommunalekonomi när det gäller att trygga välfärdstjänsterna och öka jämlikheten i samhället. Det är ju kommunerna som tillhandahåller och finansierar största delen av de här tjänsterna. Ramen säkerställer inte någon uthållighet i kommunekonomin. I fråga om social- och hälsovårdsministeriet kommer regeringsprogrammet att få negativa effekter om 35 miljoner euro i kommunekonomin under programperioden. Med beaktande av de s.k. automatiska effekterna (befolkningsmängden, åldrandet) uppgår underskottet till 330 miljoner.

Jag anser att kommunernas finansiella bas bör säkerställas genom att statsandelarna höjs med minst 750 miljoner euro.

För att minska fattigdomen och utsattheten bör finansieringen av åtminstone följande reformer säkerställas i ramarna:

Grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet ligger nu på en låg nivå. För närvarande är det 25,63 euro per dag, alltså ungefär 551 euro i genomsnitt per månad. Eftersom förmånerna är skattepliktiga räcker de inte till för de nödvändiga levnadskostnaderna, särskilt inte i fråga om ensamboende, utan de måste kompletteras med bostadsbidrag och utkomststöd.

Jag anser att grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet för arbetslösa bör höjas med minst fem euro per dag så att beroendet av andra stödformer minskar. En höjning med fem euro kan beräknas kosta ca 250 miljoner euro i utkomstskyddet för arbetslösa. Med beaktande av de ökade skatteintäkterna och de insparade utgifterna för bostadsbidrag och utkomststöd kan man räkna med att kostnadsökningen för det offentliga blir ungefär hälften av det, alltså 125 miljoner euro.

Med tanke på individens grundläggande fri- och rättigheter är det problematiskt att makens inkomster påverkar arbetsmarknadsstödet. Det

gör också att myndigheterna måste lägga sig i människornas privatliv. Prövningen leder i många fall till att arbetsmarknadsstödet minskar på grund av att makens inkomster ökar och rentav till att den arbetslösa inte alls får någon egen inkomst. Även om prövningen har mildrats något på senare år utgör den fortfarande ett problem i tusentals familjer. Sata-kommittén föreslår att kopplingen slopas, men inga pengar föreslås för en sådan reform.

Jag anser att prövningen av behovet av arbetsmarknadsstöd utifrån makens inkomster och nedsättningen för vuxna barn som bor hos sina föräldrar ska slopas. Om prövningen slopas kan det hända att arbetsmarknadsstödtagnarna ökar i någon mån, vilket gör det svårt att beräkna kostnaderna enligt någon modell. Men nettokostnaderna efter beskattningen kan beräknas uppgå till ca 30 (23 +7) miljoner euro.

Utkomststödet är avsett att vara ett kortvarigt stöd i sista hand för dem som inte har tillräckligt med andra inkomster. Det grundläggande utkomststödet för ensamboende/ensamförsörjare är 417,45 euro i månaden. Utkomststödet har blivit ett komplement till andra socialbidrag som ligger på en låg nivå. För att rätta till detta behö-

ver de primära förmånerna höjas, men också utkomststödet behöver ändras för att underlätta för dem som har det svårt.

Barnbidraget beaktas alltid som inkomst när man räknar ut om familjen har rätt till utkomststöd. En höjning av barnbidraget minskar alltså utkomststödet belopp. Det betyder att familjer som får utkomststöd inte på samma sätt drar nytta av barnbidraget eller en höjning av det.

Jag anser att barnbidraget ska bli en delvis prioriterad inkomst i utkomststödet, alltså en inkomst som inte sänker utkomststödet. Ensamförsörjartillägget till barnbidraget är prioriterad inkomst.

Om 50 procent av barnbidraget anses vara prioriterad inkomst ökar utgifterna för utkomststödet med uppskattningsvis 60 miljoner euro. Om ensamförsörjartillägget blir prioriterad inkomst ökar utgifterna för utkomststödet med uppskattningsvis 12 miljoner euro.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 28 april 2010

Erkki Virtanen /vänst

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

Ramperioden 2011—2014 kommer att vara en tid då statsskulden ökar snabbt och den försämrade försörjningskvoten bromsar upp den ekonomiska återhämtningen. För att kunna hålla social- och hälsovårdsutgifterna i styr bör vi prioritera förebyggande arbete och tidig intervention, få slut på merkostnaderna som beror på att finansieringen kommer från flera källor och höja produktiviteten genom att förenkla förvaltningen och nyttiggöra informationsteknik.

Med avseende på försörjning och inkomstskillnader kommer vissa förslag och tidigare beslut med konsekvenser för inkomstfördelningen att infalla under ramperioden. Inkomstskillnaderna jämnas ut bl.a. genom att en s.k. garanti-pension införs den 1 mars 2011 för att säkra en skälig nivå på de minsta pensionerna och genom att den lägsta rehabiliteringspenningen som tidigare inte varit indexreglerad, dagpenningarna, barnbidraget, hemvårdsstödet och stödet för privat vård den 1 mars 2011 knyts till folkpensionsindex som beskriver förändringen i konsumentpriserna. Visserligen är indexregleringen i och för sig ingen lösning på problemet att den sociala tryggheten och/eller olika stöd är eftersatta.

Statsminister Vanhanen utsåg reformen av den sociala tryggheten till det viktigaste projektet under innevarande och nästa valperiod. Målet för den beredande Sata-kommittén var att förbättra incitamenten till arbete, minska fattigdom och säkerställa en tillräckligt hög nivå på grundtryggheten i alla livssituationer. Men kommittén och regeringen har inte lagt fram några förslag om att se över stödet för närståendevård, samordna avgiftstaken inom vården eller avskaffa de hinder som grundtryggheten är behäftad med för incitament till arbete.

Hindren för att arbeta bör avvecklas bl.a. för dem som får studiestöd, vuxenstudiestöd, rehabiliteringsstöd, arbetsmarknadsstöd och föräldraförmåner. Om t.ex. vuxenstuderande orkar

jobba på veckoslut vid sidan av studierna, finns det inget skäl att frånta dem det lilla stödet.

Kristdemokratiska riksdagsgruppen har väckt en motion om att införa ett skyddat belopp på 200 euro i den jämkade dagpenningen. Månatliga tilläggsinkomster som är lägre än så ska inte beaktas i arbetslöshetsdagpenningen. Arbetslösa får på så sätt möjlighet att förbättra sin försörjning genom att arbeta och att stanna kvar i arbetslivet. Ändringen är lätt att genomföra snabbt och nettokostnaderna för samhället blir små. Målet kan inte nås enbart genom den förenklade handläggning av förmåner som kommittén föreslår.

Hur sysselsättningsläget utvecklas kommer att vara den viktigaste frågan under ramperioden med tanke på försörjning och inkomstskillnader. Den tidiga utslagningen från arbetsmarknaden är att problem när man vill höja sysselsättningen. År för år slås allt fler unga ut permanent från arbetsmarknaden. Psykiska problem och missbruk urholkar finländarnas arbetsförmåga samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder borde ha bättre och bättre arbetsförmåga. Mellan 2000 och 2007 mer än fördubblades antalet personer under 30 år som pensionerades på grund av psykiska problem. I hela landet har barnskyddsklienterna och de minderåriga patienterna i psykiatrisk sjukhusvård fördubblats på tio år.

Redan nu finns det omkring 17 000 barn som är placerade utanför hemmet. Bara 30 procent av dem bor i familj, resten på institution. I Sverige tas 70 och i Norge 80 procent av barnen om hand i familjer. För att familjevården ska kunna utökas måste familjevårdarnas arvoden förbättras betydligt. Dessutom bör de få rätt till familjeledighet, framför allt hemvårdsstöd, men också moderskapsdagpenning, faderskapsdagpenning och föräldradagpenning.

Vi har inte på önskat sätt fått i gång några förbättringar i arbetet för att förebygga psykisk ohälsa bland barn och unga. De grundläggande

preventiva tjänsterna och den tidiga interventionen ska alldeles särskilt stå i fokus. Om det finns ett läckage i den botten som basservicen utgör, ställer det stor press på de dyra reparativa behandlingarna. Däremot minskar behovet av dyra specialisttjänster om vi har en fungerande skolhälsovård, psykvård med låg tröskel, förebyggande hemtjänster och rådgivning och om skolgrupperna är tillräckligt små.

I statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2011—2014 är de social- och hälsovårdspolitiska prioriteringarna alltför små i relation till behovet. Regeringens åtgärder räcker inte till för att hjälpa kommunerna i deras ekonomiska trångmål. Statsandelarna till kommunerna måste höjas om man vill att invånarna ska få adekvat hälsovård, äldreomsorg, barnskydd och utbildning. Nu riskerar vi att få längre vårdköer, obehandlade psykiska problem och oroliga skolor och daghem.

Behovet av finansiering av kommunala tjänster och kontroll över pressen på att höja kommunalskatterna kräver enligt Kommunförbundets utlåtande att statsandelarna höjs med 500 miljoner euro, alternativt måste kommunerna få rätt till beskattning motsvarande samma summa eller så krävs det en kombination av de här åtgärderna.

Befolkningen åldras och behöver allt mer tjänster. Över lag är satsningen på att förbättra primärvården och äldreomsorgen så liten att det inte går att uppnå en tillfredsställande nivå på äldreomsorgen. Sakkunniga har uppgett att regeringen i rambeslutet gallrade ut just ett tillskott med 80 miljoner euro som hade föreslagits för äldreomsorg. Syftet med satsningen var att garantera att lagstiftningen om äldreomsorgen ses över.

Problemen inom äldreomsorgen är att personalen är så knappt tilltagen inom hemtjänsten, stödet för närståendevård med tillhörande stöd-tjänster och institutionsvården. Regeringen bör komma med ett lagförslag för att tillförsäkra de äldre rätt till bedömning av servicebehovet och högkvalitativ vård och omsorg. Det behövs klara normer och adekvat finansiering. Det har visat sig att det inte räcker med kvalitetsrekommendationer.

Personalantalet bör lagfästas både inom institutionsvård och hemvård. Personalproblemet inom institutionsvården av äldre har inte åtgärdats fastän det på vissa håll är så illa ställt med vår äldreomsorg att det strider mot de grundläggande fri- och rättigheterna.

Vårdgarantin inom äldreomsorgen är egentligen ingen garanti för omsorg. Den går bara ut på att behovet av socialtjänster ska bedömas. De facto finns det rentav risk för att servicestandarden sjunker allt eftersom de äldre blir fler.

Finansieringen kommer från många olika källor och det leder till olämpliga och ineffektiva rutiner inom hälso- och sjukvården. Ett särskilt problem har uppkommit i och med att läkemedelsprisnämnden, som lyder under social- och hälsovårdsministeriet, har kommit med riktlinjer som har gjort att vissa nya, kostnadseffektiva läkemedel inte är ersättningsgilla. Därför ökar de sammantagna kostnaderna för samhället på grund av diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar mer än vad vi sparar in på uteblivna läkemedelsersättningar. Bristen på förebyggande tjänster och dröjsmålen i behandlingen av sjukdomar orsakar dessutom onödiga utgiftsökningar i form av kostnader för sjukdagpenning och sjukpension.

Anslaget för läkemedelsersättningar är alltför litet i ramarna. Realtillväxten i utgifterna för läkemedelsersättningar väntas vara uppe i fem procent 2011—2013. Referensprissystemet som infördes 2009 förväntades sänka ersättningsutgifterna med 52 miljoner euro och statsandelen med 26 miljoner euro på årsnivå. De beräknade besparingarna överskreds under det första året, då de inbesparade ersättningsutgifterna var mer än 70 miljoner euro. Det finns 8,4 miljoner euro reserverat per år för att utöka urvalet läkemedel som omfattas av specialersättning.

Kristdemokratiska riksdagsgruppen vill se att regeringen inom kort inför skatter som både ökar skatteinkomsterna och ger samhället nytta i form av positiva effekter på folkhälsan. Regeringen gick in för en skatt på sötsaker som skulle införas i sommar, men projektet har skjutits på framtiden. Vid uppmuntrar regeringen att skärpa skatterna på alkohol och tobak, som kan minska

användningen av skadliga ämnen och på så sätt också de relaterade skadorna på hälsan.

Skatten på alkoholdrycker höjdes med tio procent den 1 oktober 2009. Höjningen märks fullt ut i skatteintäkterna för 2010. Höjningen var ett steg på vägen mot ökade inkomster för staten och en minskad alkoholförbrukning, med andra ord minskade hälsoproblem och andra problem. Under ramperioden är det befogat att fortsätta höja skatten på alkoholdrycker.

I fråga om skatten på tobak föreslås inte skatten på cigaretter bli höjd under ramperioden. Tobaksskatten höjdes med fem procent vid ingången av 2010 och skatten på finskuren tobak avsedd att rullas till cigaretter höjdes med 15 procent. Det är bevisat att tobaken skadar både den individuella hälsan och folkhälsan, så det finns

skäl att på bred front ingripa mot rökningen som är så vanlig. En höjning av tobakspriset kan måhända påverka rökningen direkt.

Under ramperioden är det motiverat att höja tobaksskatten lika mycket som i fjol enligt förslaget från den tobakspolitiska arbetsgruppen. Det vore befogat därför att tobaksskatten inte alls höjdes 1997—2008 (källa: tobaksstatistik, Statistikcentralen) och för att tobakspriset hos oss fortfarande ligger under genomsnittet i västra och norra Europa.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 28 april 2010

Päivi Räsänen /kd